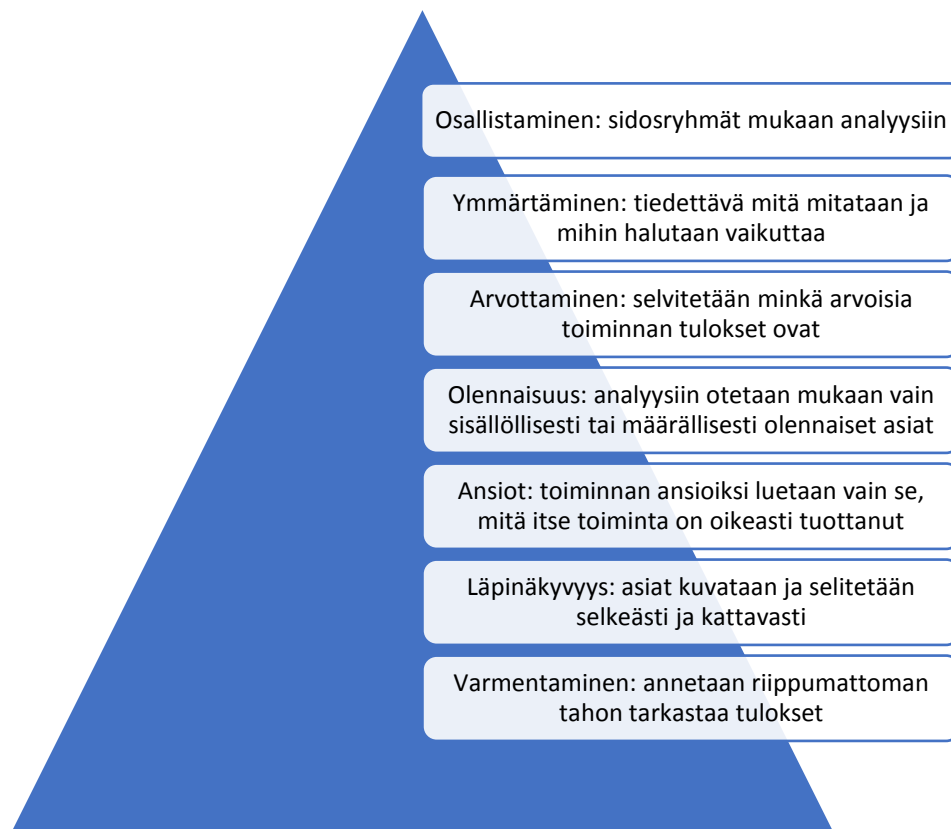

SROI-menetelmän käyttökokemuksia Virkeyttä ja vireyttä -hankkeessa

Virkeyttä ja vireyttä -hankkeen (2018–2019) toiminta kohdentui Pikku Huopalahdessa ja lähialueella asuviin vähän liikkuviin ja yksinäisyyden kokemuksiin omaaviin eläkeläisiin. Ryhmätoiminnan tavoitteena oli ylläpitää ja edistää ikääntyneiden sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä toimintakykyä. Hankkeen toimintamuotona oli ehkäisevä ryhmätoiminta ja ryhmäkertojen läpileikkaavina teemoina olivat mielen hyvinvointi ja matalan kynnyksen liikkuminen. Keskityimme tässä koosteessa tarkastelemaan SROI-menetelmän käyttökokemuksia hankkeen ryhmätoiminnassa.

Miina Sillanpään Säätiössä haluttiin saada kokemusta SROI:n käytöstä ja siksi hankkeen arviointi toteutettiin Social Return on Investment (SROI) -menetelmällä, jonka avulla arvioitiin ryhmätoiminnan taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kyseessä oli ns. arvioiva SROI eli jälkikäteen toteutettu arviointi.

Kuviossa 1. on esitelty SROI:n analyysin tekoa ohjaavat periaatteet.

Kuvio 1. SROI:n periaatteet (Klemelä 2016)

SROI-analyysin tavoitteena on osoittaa intervention tuottamat mahdolliset hyödyt sekä kohderyhmälle että sidosryhmille. Toiminnan hyödyt, eli rahallistettu vaikutus tai vaikuttavuus,

suhteutetaan hyödyn tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin laskemalla SROI-suhdeluku, eli hyötyjen ja kustannusten välinen suhde. Jos suhdeluku ylittää yhden, nähdään toiminta kannattavana ja vaikuttavana. Esimerkkinä on tilanne, jossa toimintaan sijoitetaan yksi euro. Jos toiminnan suhdeluvuksi saadaan kolme, tuottaa se kolme euroa hyötyä jokaista sijoitettua yhtä euroa kohti.

SROI:n toteuttamisessa saimme ulkopuolista apua menetelmän käyttöön perehtyneeltä Juha Klemelältä, jonka tarjoama tuki auttoi SROI:n haltuunotossa ja siihen liittyvien valintojen tekemisessä. Menetelmään perehtymiseen ja analyysin tekoon kannattaa varata riittävästi aikaa, ainakin ensimmäisellä kerralla. Kun periaatteet ja prosessin oppii, on SROI:n laatiminen jatkossa huomattavasti helpompaa.

Kuvio 2. kuvaa SROI-analyysin suoritusvaiheita. Käytännössä analyysi ei kokemustemme mukaan etene lineaarisesti vaiheesta toiseen vaan on luonteeltaan prosessimainen. Käynnissä on samanaikaisesti monta eri vaihetta esimerkiksi aineistonkeruu, korvikemuuttujien pohdinta, tiedonhaku vaikutuksista ja vaikutuksia vähentävistä tekijöistä sekä SROI-raportin suunnittelu. Vaikka jälkikäteen toteutettavassa SROI:ssa mitataan jo-toteutunutta toimintaa, on tarpeen heti analyysin alussa miettiä valittujen mittareiden toimivuutta laskettaessa SROI-suhdelukua.

Kuvio 2. SROI:n suoritusvaiheet (Klemelä 2016)

SROI on työkalu, joka lisää hanketyön systemaattisuutta ja pakottaa kiinnittämään huomion tulosten mitattavuuteen. Sidosryhmien osalta menetelmä on huomioiva ja osallistava. Se huomioi sidosryhmäkohtaisesti odotukset, panostukset ja toivotut tulokset. Sidosryhmien valinnassa on

keskeistä se, kuinka konkreettisesti ja aidosti sidosryhmä vaikuttaa arvioitavaan toimintaan ja vastavuoroisesti arvioitava toiminta sidosryhmän omaan toimintaan.

Tieteellisen kirjallisuuden hyödyntäminen rikastuttaa ja validoi SROI-analyysia. Esimerkiksi meta-analyysit ja systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ovat suositeltavia lähteitä tausta-aineistoksi. Niiden lisäksi kannattaa hyödyntää muita luotettavia lähteitä kuten viranomaistietoa ja tilastoja.

SROI:ssa laadullisia, ei-rahallisia tuloksia, rahamääräistetään korvikemuuttujien (proxy) avulla. Kaikissa tapauksissa laadullisten tulosten rahamääräistäminen ei ole pakollista, vaan se voidaan myös jättää tekemättä. Virkeyttä ja vireyttä-hankkeessa laadullisia tuloksia olivat esimerkiksi yksinäisyyden kokemukset, psyykkiset voimavarat ja arkiliikunta. Analyysissä päädyimme määrittelemään kaikille tuloksille korvikemuuttujat, koska mikään käyttämämme mittari ei ollut valmiiksi rahaperusteinen. Kokemuksemme perusteella korvikemuuttujien valinta on hyvä tehdä harkiten, koska tehdyt valinnat vaikuttavat lopulliseen SROI-suhdelukuun.

SROI-raportissa kuvataan korvikemuuttujia koskevat valinnat, jotta raportin lukija voi arvioida tekemiämme ratkaisuja. Kokemuksemme perusteella SROI-analyysistä saadaan monipuolisempi, jos sen laatimisesta vastaa työryhmä, koska näin arvioinnista saadaan riittävän monipuolinen. Vaikka SROI-suhdeluvuksi saadaan tarkka lukuarvo, niin siihen kannattaa suhtautua suuntaa antavana arviona, lukuun sisältyvän tulkinnanvaraisuuden takia.

Kokemuksemme perusteella SROI on käyttökelpoinen menetelmä arvioitaessa toiminnan taloudellisia vaikutuksia. SROI:n ohella on hyvä kerätä täydentävää arviointitietoa, joka auttaa hankeprosessin suuntaamisessa. SROI:n etuna on, että se huomioi keskeiset sidosryhmät. Se on myös läpinäkyvä silloin, kun analyysiprosessi on selkeästi kuvattu. SROI on systemaattinen toiminnan arviointiin kohdentuva työkalu, joka ottaa huomioon muun muassa vaikuttavuutta vähentävät tekijät. Järjestölähtöisessä toiminnassa on tarpeen huomioida muiden toimijoiden vaikutukset ja lukea toiminnan ansioksi vain ne seikat, joita toiminta on tuottanut. SROI:n avulla on mahdollista osoittaa ehkäisevän toiminnan tuottamat taloudelliset hyödyt, jotka perinteisen arvioinnin avulla jäisivät raportoimatta.

SROI-raportti ryhmätoiminnan taloudellisista vaikutuksista julkaistaan Miina Sillanpään Säätiön verkkosivuilla tammikuussa 2020.

Kirjoittajat: kehittäjä Tuija Tuormaa ja tutkimuspäällikkö Anne Rahikka

Lähteet:

Klemelä, J. (2016). Järjestöt, vaikuttavuus ja raha; SROI arviointimenetelmä. Helsinki: Soste, Suomen sosiaali- ja terveys ry 1/2016.